

Turkish A: literature – Higher level – Paper 1
Turc A : littérature – Niveau supérieur – Épreuve 1
Turco A: literatura – Nivel superior – Prueba 1

Friday 8 May 2015 (afternoon)
Vendredi 8 mai 2015 (après-midi)
Viernes 8 de mayo de 2015 (tarde)

2 hours / 2 heures / 2 horas

Instructions to candidates

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a literary commentary on one passage only.
- The maximum mark for this examination paper is **[20 marks]**.

Instructions destinées aux candidats

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez un commentaire littéraire sur un seul des passages.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est de **[20 points]**.

Instrucciones para los alumnos

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario literario sobre un solo pasaje.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es **[20 puntos]**.

Verilen pasajlardan **biri** hakkında edebi eleştiri yazınız:

1.

9–5 mesaisinde çarşı pazar, market alışverişi yapanlar ya emekliler ve ev kadınları oluyordu ya da Kenan gibi işi mesaisizlik olan insanlar.

Onlar birbirlerini tanıyordu. Bakış, duruş, nefes alış; bu reflekslerden biliyorlardı birbirini. Bu tanışıklığın yaşı da yoktu aslında, olsa olsa duygusu vardı. Akşamüstünün kaygılı adımlarının kol gezdiği tıkkışık reyonlarda alelacele, gergin mi gergin sepetlere atılan ürünlerin sahipleri değildiler. Raflardaki malların birbirini tamamlayan renklerine, tapalı markaların son kullanım tarihlerindeki esrarengizliğe, tanrıtanımaz leke sökücülerin çeşitliliğine açıklardı; dondurulmuş sebzelerin önünde tir tir titreyecek kadar durabilir, çektirecekleri yarım kilo kıymada tongaya basmamak için et reyonunun önünde nazlı hatıralara dalacak denli uzun anlar geçirebilirlerdi. Dahası da vardı: Erteleme özgürlükleri mevcuttu. Üstelik her şeyi, her daim.

Evet onlar.

Toleransın ne olduğunu kendilerine göre tanımlamış, bu saatlerin alışveriş erbabıydılar. Arada sinirlileri de çıkmıyor değildi ama çoğu yüzlerindeki çizgileri inkâr etmeyen, o çizgilerle barışık sayılabilecek insanlardı. Dolayısıyla şu malum sinir ilaçlarının yolcusu denemezdi bu insanlara pek. Şekerle yüksek tansiyon, müsamahakâr bir depresyonla serinkanlı bir bunaklık arasındaki bir noktada salınan ruhlar oldukları söylenebilirdi rahatlıkla. Kasanın önüne geldiklerinde “sepetimi kasiyerin önüne ilk getiren ben olmalıyım” takıntısı çok nadir olarak yaşanırdı bu ekipte. Mesai saatlerinin dışındaki kim kime dum duma alışverişlerde, kasa önünde gözler ileri dikili, eller sepetkasanın konuşlandığı çelik ve cüzdan arasında sabitlenmiş, nefesler sık sık, vücutlar kaskatı halde zuhur eden “yer kapma” sendromunun esamesi okunmazdı burada. An, yerini mutedil bir dalgalanmaya bırakmıştı çoktan. İnsanlar arkalarına döner bakar, o cenaptan tek tük paketli biri geliyorsa sırasını tereddüte yer bırakmaksızın ona verir; bu arada kasiyerin tepesine çullanmış olan sigaralar incelenir, sigara bırakılmışsa ah vah edilirdi. Ama hayat fena gitmemekteydi.

Her şey buraya kadar iyiydi. Yani kasiyer Gülperi’ye kadar. Gülperi bu tür insanlara aslında bütün bu hayallerinin boş bir ümit olduğu yolunda hayatın kirli çıkı torbasından fırlamış bir oyun gibiydi. “Biz” ruhunu parçalayan kadındı o!

İnsanın başına dikilip ödevini kolağan eden etüt ablası, hiç umulmadık bir zamanda insanlar hakkında tahkikat yapan memur, öğrenciyi tahtaya kaldıran nöbetçi öğretmendi. Sol göğsünün üzerindeki etikette Gülperi yazardı. Bu yüzden Gülperi’ydi, o kadar. Ötesi bilinmez, zaten bunu kimse pek istemezdi. Gülperi’nin hayatlara kastetmeye meyilli ciddiyetini, iki kaşı arasında oluşmuş olan kanyonun içine düşmeye başlayınca daha iyi anlardı insan ve işin sarpa sarmaya başladığını keşfederdi. Bu ciddiyette aksilik, cüret ve katılık kol gezerdi. Bir duvardı Gülperi. Bütün ünlem ve soru cümleleri çelik kasanın arkasında duran bu güzel tazeye çarpar ve ışık hızıyla sahibine geri dönerdi. İyi günler, bozuk para vereyim mi, ne kadarmış ne kadarmış gibi samimiyeti körükleyecek cilveli sorular Gülperi’ye vız gelir tırıs giderdi. O hummalı bir halde işini yapmaktaydı.

Kenan, sarsak müşteriliği tam sona erecek, arkada birikmiş olan ekibe “Allah’a emanet olun” selamını verip süklüm püklüm çıkacaktı ki... Bir anda kan o mirasyedi beynine üşüştü ve günün sorusunu patlattı: “Bir sorun mu vardı Gülperi Hanım?” Bu soruyu marketin içinde yaşamış olduğu vahanın ufkuna sığınarak ve kendisinden sonra gelecek olanlara bir minnet borçlu olduğunu hissettiği için sormuş olabilirdi Kenan. Belki de Gülperi’ye usul usul asılıyor da olabilirdi ama bunu kesinlikle çaktırmama niyetindeydi! O kimdi Gülperi kimdi canım. O kocaman bir senaristti. Gülperi ise... Yok. Buna imkân yoktu. Bu sorunun 9–5 mesaisinin dışındaki alışveriş insanların sessiz mutabakatına sunulacak bir fişek olma ihtimali de yüksekti. Ama ötesi, yok! En azından Kenan’ın müşterek çıkarlardan, ortak hedeflerden, gizil güçlerin birliğinden filan anladığı buydu. Yineledi: “Gülperi Hanım, beni duydunuz mu?”

O sırada Gülperi başını kaldırdı ve sarı bukeleri arasından, vaadedilmiş o kutsal topraklara bakar gibi Kenan'a baktı. Sadece o. O ve bakışı. Sonra birden kaşlarını çatıverdi. İşsiz kaldığımda ben de senin gibi romantik takılabilirim boş gezenin boş kalfası! Der gibi bir hali vardı. Sonra hiçbir şey olmamış gibi işine döndü.

“Sıradaki!”

“Bir dakika size bir şey sordum Gülperi Hanım!”, diye diretti Kenan. Zihnindeki kurguda hiçbir diyalog böyle gelişmezdi.

“İzin verirseniz işimi yapacağım!” dedi Gülperi onu haklı çıkarırcasına. Ve sözler orada tükendi. Gülperi adlı kasiyer, o andan sonra işine döndü ve Kenan'ın arkasındaki yaşlı kadının küçük porsiyonlara ayrılmış hayatının barkodlarını elma, salatalık, yarım kilo fasulye diye okutuverdi önündeki mekanik levhaya.

Müge İplikçi, “Karşılaşma”, *Kitap zamanı*, 52 (2014)

2.

Aynı evde iki yalnız

sen ve ben
sesimizde uçurum şarkıları
ellerimiz iki kuğu boynu yere eğilmiş
iki yana düşüyoruz sessizce
5 yolda kalmış arabanın
kırılmış tekerleği dönüyor beynimizde

pişmanlığın günle bittiği yerdeyiz
yeniden yeniden bakışıyor gökle yer
silinen iki yüzün unutkan suretinde

10 ne senin hevesin var ne benim gücüm
yeni bir şarkıya, yeni bir aldanişın
provasına
yol çağırıyor, gidemiyoruz
sözcükler kayalardan kopan çakıllar gibi
15 ufalanıyor
sözcük kırıklarıyla hayatı süslüyoruz

çadırı sele gitmiş göçebeler gibiyiz
son hayvanlarıyız “gitme, kal” ormanının
gözlerinde çamurlu yaşlar biriken
20 yalınayak rüzgarı kovalıyoruz

sen ve ben
dalında eğreti güz yaprakları
aramızda uçurum rengi bıkkınlık
varız zannederek yok oluyoruz

Ayten Mutlu, *Mor taka*, 10 (2008)